E 92/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Hiilirajamekanismin tuotesidonnaisten päästöjen laskentametodologiaa koskeva täytäntöönpanoasetus

Eduskuntatunnus: EU/446/2025
Eduskunnan talousvaliokunnan kuuleminen 18.11.2025

EU:n uusi hiilirajamekanismi on osa 55-valmiuspakettia, jonka avulla EU:n tavoittelee kasvihuonekaasujen nettopäästöjen vähentämistä vähintään 55 % vuoteen 2030 mennessä ja ilmastoneutraalisuuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Elinkeinoelämän keskusliitto EK on sitoutunut kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan ja näkee, että se voidaan toteuttaa yritysten kilpailukyky säilyttäen ja sitä jopa parantaen. Vihreässä siirtymässä on merkittävää kasvupotentiaalia ja uusia vientimahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Hiilirajamekanismi on täysin uudenlaista sääntelyä, ja se pyrkii asettamaan EU-tuonnille saman maksun kuin mitä vastaaviin tuotteisiin kohdistuu EU:n päästökaupassa. Hiilirajamekanismi kattaa tiettyjen sektoreiden tuotteita, ja se korvaa asteittain päästökaupan ilmaisjaon hiilivuotoriskin torjunnassa. Hiilivuodolla tarkoitetaan kasvihuonekaasupäästöjen kasvua globaalisti, jos päästöintensiivinen tuotanto siirtyisi EU:n ulkopuolelle.

Hiilirajamekanismi on yrityksille, kuluttajille ja hallinnolle uudenlainen tapa toimia maahantuonnissa, eikä CBAM-maksuista ole kokemuksia maailmallakaan. On tärkeää, että ilmastosääntelyssä on mukana hiilivuodon riskin minimointi joko ilmaisjakona tai hiilirajamekanismilla niin kauan, kunnes tasapuoliset velvoitteet ovat saatu voimaan EU:n tärkeimmissä kauppakumppanimaissa**.**

Elinkeinoelämän keskusliitto pitää hyvänä päätöstä yksinkertaistaa hiilirajamekanismin toimeenpanoa, kun tuonnissa käytössä ollut 150 euron arvoraja poistuu, ja tilalle tulee uusi CBAM-tavaroiden 50 tonnin kynnysarvo. Lakimuutos poistaa noin 90 % eurooppalaisista yrityksistä sääntelyn piiristä, mutta kattaa muutoksen jälkeenkin 99 prosenttia CBAM-tavaroiden tuotesidonnaisista päästöistä.

Komissio on arvioinut, että hiilirajamekanismi supistaisi EU:n bruttokansantuotetta 0,22 % ja kulutusta 0,56 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna nykyisen ilmaisjaon jatkamiseen päästökaupassa. Yritysvaikutuksista merkittävin on välituotteiden hinnan nousu esimerkiksi teräksen ja alumiinin käyttäjien arvoketjussa sekä päästöoikeuksien nykyisen ilmaisjaon poisto asteittain 2026 alkaen. **EK pitää hyvänä, että komissio valmistelee tilapäisenä työkaluna vientitukea vastauksena huoleen hiilivuodosta päästöoikeuksien ilmaisjaon päättyessä. Pidemmän aikavälin ratkaisuna hiilivuotokysymykseen EK näkee ilmaisjaon jatkamisen myös vuoden 2030-jälkeen kansainvälisen kilpailutilanteen niin vaatiessa.**

EK on korostanut komissiolta hiilirajamekanismin huolellista arviointia eri vaiheissa sekä tarvittaessa maksumekanismin asteittaisen käyttöönoton hidastamista ja ilmaisjaon säilyttämistä (mainittu myös Draghin raportissa). Maksuvelvollisuus CBAM-todistusten osalta alkaa 1.1.2026, mutta ensimmäiset maksut tulevat maksettavaksi vuoden 2027 aikana. EK pitää hyvänä siirtymäaikaa maksujen suorittamisen osalta.

EK haluaa tuoda esiin huolensa komission valmistelun aikataulusta sekä puuttuvista vaikutusarvioista. Nykyinen tilanne asettaa yrityksiä kohtuuttomaan asemaan, kun toimeenpanoasetuksia esitetään vain kuukausia ennen niiden voimaantuloa. Todella kireä aikataulu on tuonut mittavaa lisähaastetta mekanismin käyttöönotolle, joka on alkanut raportointikaudella. On hyvä, että toimeenpanoa valmistelevassa TEM:in työryhmässä on mukana toimijoita eri tahoilta, ja keskustelu on ollut ratkaisukeskeistä. Kiitämme TEMin aktiivista viestintää ja vuoropuhelua liittyen tulevan sääntelyn ennakointiin ja kansalliseen toimeenpanoon.

Oletusarvojen käyttö

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) tunnistaa oletusarvojen käytön merkityksen erityisesti siirtymäkauden aikana sekä tilanteissa, joissa toteutuneita päästötietoja ei ole saatavilla. Työ- ja elinkeinoministeriön kirjeen mukaan siirtymäkauden päättyessä vuonna 2025 noin puolet niistä CBAM-velvollisista, jotka tuovat yli 50 tonnia vuodessa, oli raportoinut toteutuneet päästöarvot. Koska monilla CBAM-velvollisilla on edelleen haasteita saada toteutuneita päästötietoja kolmansien maiden laitoksilta, oletusarvojen käyttö tulee todennäköisesti olemaan keskeisessä roolissa. **EK ymmärtää komission tavoitteen luoda kannustin kolmansissa maissa toimiville yrityksille todentaa todelliset päästöt oletusarvojen sijasta, mutta konservatiivinen metodologiavalinta voi johtaa sektorikohtaisesti kohtuuttomaan kustannusten kasvamiseen osalla toimialoista.**

Oletusarvojen osalta EK korostaa, että niiden tulee perustua laadukkaaseen ja läpinäkyvään dataan, jotta ne eivät aiheuta kohtuuttomia kilpailuhaittoja erityisesti tilanteissa, joissa yrityksillä on rajallinen määrä toimittajia. **EK suhtautuu varauksellisesti liian konservatiivisten oletusarvojen käyttöön sekä kriittisesti oletusarvojen lisäkorotuksen asettamiseen 30 prosentin tasoon kolmansien maiden osalta.** Komission valinta käyttää konservatiivisia oletusarvoja korostaa CBAM-järjestelmän portaittaisen käyttöönoton merkitystä. **Maksujen porrastuksen on oltava aidosti vaikuttava huomioiden päästökaupan ilmaisjaon asteittaisen poistumisen.**

EK kannattaa CBAM-järjestelmän tavoitteita, mutta korostaa sääntelyn oikeasuhtaisuutta, hallinnollisen taakan keventämistä, kilpailuneutraliteettia sekä yritysten toimintaedellytysten turvaamista. Asetuksen toimeenpanossa on välttämätöntä huomioida yritysten käytännön haasteet ja varmistaa, että sääntelyn ilmastotavoitteita tukeva tarkoitus ei johda sisämarkkinoilla toimivien eurooppalaisten yritysten aseman ja kilpailukyvyn heikkenemiseen.